

TỔ CHẤT CỦA CÁN BỘ THÔNG TIN TRONG THỜI KỲ HỘI NHẬP

ThS. Đào Thị Uyên*

Tóm tắt: *Phản ánh nền kinh tế tri thức chịu ảnh hưởng trực tiếp từ nguồn thông tin và sự bùng nổ thông tin trong thiên niên kỷ thứ 3. Từ đó nêu lên vai trò và nhiệm vụ quan trọng của mỗi cán bộ thông tin - thư viện trước tình hình mới. Những khó khăn của đội ngũ cán bộ làm công tác thông tin - thư viện và hướng cải thiện.*

Quả thật chưa khi nào và chưa bao giờ chúng ta chứng kiến những biến đổi to lớn, thần tốc về tất cả các lĩnh vực khoa học, đời sống xã hội như những năm cuối của thiên niên kỷ thứ 2 và đầu những năm của thiên niên kỷ thứ 3. Tất cả sự thay đổi như vũ bão đó phần lớn dựa vào sự phát triển và ứng dụng công nghệ thông tin từng ngày, từng giờ. Như vậy, công nghệ thông tin là chủ lực chính xuất hiện ở từng ngõ hẻm của cuộc sống. Ngành in, ngành xuất bản, công tác thông tin tuyên truyền cũng "cuốn theo chiều gió" của sự thay đổi lớn lao đó. Hơn lúc nào hết, thông tin được tuyên truyền và quảng bá ở tốc độ chóng mặt, các vật mang tin cũng phát triển rất đa dạng ở nhiều hình thức khác nhau, từ các vật mang tin truyền thống phổ biến như giấy, giờ đây các vật mang tin được chế tạo từ các vật liệu siêu nhẹ, siêu bền và có sức chứa gấp nhiều lần vật mang tin truyền thống. Việc tuyên truyền, quảng bá thông tin cũng đã vượt qua mọi hàng rào không gian và

* Khoa Thông tin - Thư viện, Trường ĐHKHXH&NV, ĐHQGHN.

thời gian, thông tin đã trở thành yếu tố tiên quyết và không thể thiếu được trong cuộc sống. Thông tin không những là nguồn lực chính thúc đẩy sự phát triển kinh tế xã hội, mà còn là tiềm năng vô tận, càng khai thác thông tin càng được sản sinh... Chính những yếu tố đó đã tạo nên một xã hội thông tin bền vững của thiên niên kỷ thứ 3 này. Tuy nhiên, sự phát triển tốc độ chóng mặt của mọi nguồn tin cũng đã tạo nên mặt trái của nó, đó là sự bùng nổ thông tin, sự nhiễu tin và độ an toàn thông tin. Do vậy, để khai thác triệt để các nguồn tin, đồng thời kiểm soát các nguồn thông tin, cần phải có một đội ngũ người làm công tác quản trị thông tin theo đúng nghĩa - trình độ chuyên môn cao, kỹ năng, kỹ xảo, kinh nghiệm trong việc thu thập, xử lý và quản trị thông tin.

Từ những thực tế đó, đội ngũ cán bộ công tác trong lĩnh vực thông tin - thư viện đòi hỏi phải có những yêu cầu nhất định để khẳng định mình và đáp ứng tốt với vận hội mới. Ngoài sự *hiểu biết chuyên môn thông tin - thư viện* ra, họ còn phải *biết sâu và giỏi nhiều lĩnh vực khoa học khác, có trình độ công nghệ thông tin, thành thạo ít nhất một ngoại ngữ*, thêm vào đó là *sự năng động, cần mẫn và nhiệt tình*. Tất cả những yếu tố trên rất cần thiết và quan trọng đối với người làm công tác TT-TV. Chúng hỗ trợ cho nhau trong quá trình khai thác, xử lý và phân phối thông tin.

Trong bất kỳ một thư viện nào, và đặc biệt các thư viện trong kỷ nguyên của công nghệ thông tin, đòi hỏi cán bộ đều phải được đào tạo nghiệp vụ thông tin - thư viện một cách bài bản, nó không những đáp ứng yêu cầu của nhà tuyển dụng, mà nó còn phù hợp với luật lao động. Người cán bộ thông tin - thư viện *có trình độ chuyên môn nghiệp vụ* được đào tạo bài bản chắc chắn sẽ đáp ứng tốt các công việc được giao trong các cơ quan thông tin - thư viện, nhanh chóng thích ứng với môi trường làm việc mới, có cách làm việc khoa học, có sự hiểu biết thấu đáo từng quy trình hoạt động, từ đó có những cách xử lý và tổ chức phù hợp với hoàn cảnh thực tại.

Ngày nay, các cử nhân thư viện được đào tạo ra thường công tác tại các thư viện, các trung tâm thông tin và các viện nghiên cứu, đó là các trung tâm thông tin đa ngành, đa lĩnh vực, chuyên ngành khoa học. Vì vậy, để thu thập, xử lý và phân phối tốt nguồn thông tin tới đúng đối tượng, đòi hỏi ở người làm công tác thông tin - thư viện cần có một "bộ óc bách khoa", hiểu biết rộng ở rất nhiều lĩnh vực khoa học khác nhau, và hơn sự chứa đựng đó cần có trí tuệ để xử lý chúng. Nghiệp vụ chuyên môn nắm vững, *hiểu biết sâu rộng các lĩnh vực khoa học* giúp cho người làm công tác thông tin - thư viện biết lập chính sách bổ sung tài liệu và phân phối tài liệu phù hợp với đối tượng sử dụng thông tin thường xuyên. Vô hình chung giúp cho người dùng tin lựa chọn và tìm kiếm thông tin kịp thời, chính xác,.. giảm thiểu sự bùng nổ và nhiễu tin trong kỷ nguyên mà thông tin đang phát triển mạnh mẽ. Hơn thế nữa, cán bộ thông tin còn là những trợ thủ đắc lực giúp cho tất cả những nhà quản lý, các cán bộ lãnh đạo,... không có đủ thời gian thu thập, tìm kiếm thông tin, có thông tin tóm tắt, chỉ chỗ, từ đó có thể hoạch định chính sách, xây dựng các sản phẩm thông tin dự báo, thông tin chiến lược,...

Sự giao lưu và trao đổi thông tin ngày nay không còn bó hẹp ở một phạm vi nhất định. Thông tin đa dạng, nhiều chiều đã vượt qua mọi không gian để đi tới tất cả mọi nơi trên toàn thế giới chỉ trong giây lát, đó là một "cửa sổ thần kỳ" - ngồi một chỗ có thể biết tất cả những gì diễn ra trên thế giới,... Tuy vậy, "cửa sổ thần kỳ" cũng rất "kén" người dùng. Để khai thác hiệu quả các nguồn thông tin đó, ngoài những hiểu biết về chuyên môn nghiệp vụ, cán bộ thông tin cần có một *trình độ ngoại ngữ tốt* để thu thập và xử lý chúng, đặc biệt là ngôn ngữ quốc tế - Anh ngữ. Khi cán bộ thông tin có khả năng thuần thục ít nhất một ngoại ngữ, sẽ tạo cho cán bộ khả năng biên dịch, khả năng phân loại, định từ khoá và tóm tắt tài liệu một cách chính xác, đáp ứng khả năng tìm kiếm thông tin của người dùng. Việc thông thạo ngoại ngữ, giúp cho cán bộ có những hiểu biết rộng rãi các nền văn hoá và tri thức của

nhân loại - đáp ứng về tiêu chí hiểu biết rộng của người cán bộ thông tin.

Công nghệ thông tin phát triển tạo ra hàng loạt các giá trị gia tăng cho xã hội, đồng thời nó làm giảm tải sức lao động cơ bắp của con người. Việc thông thạo trong sử dụng các thiết bị công nghệ, giúp cho cán bộ biết ứng dụng và phát huy tốt vai trò của công nghệ trong quản lý điều hành hoạt động của mình, rút ngắn thời gian, công sức giảm chi phí nhân công tạo ra chất lượng công việc được gia tăng, thậm chí biết tận dụng tốt các thế mạnh của công nghệ còn đem lại doanh thu cho cơ quan mình – thứ mà những cán bộ thông tin Việt Nam cho là xa xỉ. Một ví dụ đơn giản cho vấn đề này như: tăng cường xây dựng bộ sưu tập số, phân quyền, phân cấp người dùng từ đó ta có thể đem lại nguồn thu từ dịch vụ này, nguồn lực thông tin của cơ quan gia tăng, diện tích không thay đổi, khẳng định thương hiệu của cơ quan,...

Nói tóm lại, cán bộ thư viện là hoa tiêu trên biển tri thức, không những có nhiệm vụ làm giảm thiểu sự bùng nổ thông tin mà còn là kim chỉ nam giúp cho người dùng tin tìm kiếm đầy đủ những thông tin chính xác phục vụ cho mục đích khoa học, chính trị, xã hội, đời sống, ... của họ. Chính vì những yếu tố đó, nhiệm vụ của người làm công tác thông tin - thư viện hết sức quan trọng, có vai trò to lớn trong cuộc sống xã hội.

Trên thế giới, sự nhìn nhận của mỗi cá thể và toàn xã hội rất công bằng, họ coi người làm cán bộ thông tin - thư viện là những người làm khoa học thực thụ, vai trò của người công tác trong lĩnh vực này rất lớn, là yếu tố thúc đẩy sự phát triển toàn diện của quốc gia. Do vậy, chế độ tiền lương đối với cán bộ TT-TV cũng thoả đáng.

Tại Việt Nam, những năm gần đây, hoạt động TT-TV tại các cơ quan thông tin - thư viện, các viện nghiên cứu, các bộ ngành cũng bước đầu được quan tâm đầu tư phát triển. Tuy nhiên lỗ hổng của quá khứ vẫn còn là trở ngại lớn của ngành. Phần lớn

những người công tác trong lĩnh vực thông tin - thư viện không được đào tạo nghiệp vụ một cách chính quy, bài bản. Việc tuyển dụng của một số cơ quan địa phương rất sơ sài, ngoại ngữ và tin học là hai yếu điểm lớn nhất đối với cán bộ làm công tác thông tin - thư viện. Chính vì lẽ đó, các cơ quan thông tin - thư viện về cơ bản chỉ là một thư viện truyền thống, chưa phát huy được nhiều dịch vụ thông tin khoa học, hoạt động còn kém hiệu quả. Mặt khác, người làm công tác thông tin - thư viện chưa được xã hội nhìn nhận một cách công bằng, coi thường nghề nghiệp, chất xám và độc hại tỷ lệ nghịch với đồng lương eo hẹp,...

Từ những thực tế đó, thiết nghĩ mỗi cá nhân, lãnh đạo ban ngành có liên quan cần đề ra những giải pháp nhằm cải thiện tình hình. Là một người tâm huyết với ngành, xin phép được đưa ra vài kiến nghị nhỏ sau:

- Cần có sự kiện toàn về đội ngũ cán bộ ở mỗi một đơn vị thông tin - thư viện. Tăng cường đội ngũ cán bộ có đủ trình độ chuyên môn, nghiệp vụ, tin học, ngoại ngữ,... Đào tạo và đào tạo lại số cán bộ đang công tác chưa đủ chuyên môn, nghiệp vụ và các kiến thức không còn phù hợp với thời kỳ mới.

- Các cơ sở đào tạo cán bộ thông tin - thư viện cần tăng thời lượng các môn học phù hợp với đòi hỏi của thực tế như ngoại ngữ, ngoại ngữ chuyên ngành, tin học cơ bản, các phần mềm ứng dụng trong lĩnh vực thư viện. Mở rộng nhiều hình thức đào tạo nhằm tạo điều kiện tốt cho đội ngũ cán bộ đang công tác luôn cập nhật các thông tin, các ứng dụng mới của ngành như các lớp ngắn hạn, lớp tập huấn sử dụng phần mềm thư viện; hình thức đào tạo tại chức, văn bằng hai cho những đối tượng đã có bằng đại học,...

- Mỗi cán bộ thông tin - thư viện tương lai cần chuẩn bị cho mình những hành trang thật tốt để đáp ứng công việc sau khi ra trường, đó là những kỹ năng thực hành thuần thục trong khi học,

kỹ năng sống,... tạo mọi điều kiện tranh thủ học ngoại ngữ, tin học, các bộ môn khoa học khác.

Cuối cùng mỗi một người làm việc trong lĩnh vực thông tin - thư viện không những làm tốt vai trò hoa tiêu của mình mà hơn thế nữa, phải là những người luôn khẳng định tầm quan trọng và đề cao giá trị nghề nghiệp của mình ở bất cứ khi nào có thể. Làm tốt việc này, chính là động lực khẳng định thương hiệu nghề nghiệp trong xã hội đầy biến động, đồng thời khẳng định thương hiệu chính cá nhân mình.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Harriman, Joy HP. Creating your library's business plan: a how-to-do-it manual with samples on CD-ROM/ Joy HP. Harriman.-New York: Neal-Schuman, 2008.-277p.
2. Kleshchuk, S.E. Đào tạo cán bộ thư viện ở nước ngoài//Thông tin và Tư liệu.-1994, Số 3 – 4/
3. Lê Văn Viết. Vấn đề về mối quan hệ giữa thư viện học với thông tin học và ảnh hưởng của nó ới công tác đào tạo cán bộ thông tin – thư viện//Kỷ yếu Hội thảo khoa học chuyên ngành Thông tin – thư viện lần 1.- ĐHQGHN, 2001.- Tr32 – 42.
4. Nguyễn Hữu Hùng. Đào tạo cán bộ quản trị thông tin trong nền kinh tế tri thức//Kỷ yếu Hội thảo khoa học chuyên ngành Thông tin – thư viện lần 1.- ĐHQGHN, 2001.-Tr68-74.
5. Stueart, Robert D. Developing Library Leaders: A How-to-do-it Manual for Coaching, Team Building, and Mentoring Library Staff/ Robert D. Stueart. – New York: Neal-Schuman, 2010). – 250p.